

УДК 378.147

Людмила Григорівна Федорова,

методист відділу наукової роботи
та міжнародних зв'язків Глухівського
національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка,
e-mail: nauka_gnpu@meta.ua

Анна Ігорівна Харитоненко,

студентка факультету природничої
та фізико-математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
e-mail: nauka_gnpu@meta.ua

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ОДИН З НАЙВАЖЛИВІШИХ ЗАСОБІВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ТА ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито сутність дослідницької діяльності студентів педагогічного вишу, основні завдання та напрями; визначено форми і умови організації навчально-дослідницької, науково-дослідницької діяльності (НДД) і науково-дослідної роботи студентів (НДРС).

Ключові слова: компетентний учитель, науково-дослідницька діяльність студентів, підготовка до дослідницької діяльності, форми й умови організації дослідницької діяльності у виші.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших завдань вищої школи є підготовка фахівців, здатних безперервно поповнювати і поглиблювати свої знання, підвищувати теоретичний і професійний рівень, творчо підходити до вирішення проблем.

У сучасних умовах якість освіти в педагогічному виші визначається новим розумінням освіченості – не як «обізнаності», а як розвиненості різноманітних здібностей системного характеру, серед яких на перше місце виходить здатність до дослідницької діяльності, така необхідна для пізнання іншої людини – учня. Досягнення необхідного рівня освіченості – інтегративного показника якості освіти і ставить завдання залучення студентів до наукової діяльності [1, с. 11].

У рамках реалізації державного освітнього стандарту вищої професійної освіти дедалі більшої актуальності набуває модель професійного розвитку майбутнього фахівця, зорієнтована не так на миттєве реагування на зовнішні зміни, як на прогнозування та облік майбутніх змін. Відповідно до цієї моделі основний акцент у підготовці фахівця робиться на становлення вміння «вийти» за межі безперервного потоку повсякденної практики; бачити, усвідомлювати і оцінювати різні проблеми, конструктивно вирішувати їх відповідно до своїх ціннісних орієнтацій, розглядати будь-які труднощі як стимул до подальшого розвитку [2, с. 6].

Вирішення цих завдань здійснюється в навчально-виховному процесі закладу вищої освіти (далі – ЗВО) та в організації науково-дослідницької діяльності студентів. Необхідно відзначити, що в сучасному закладі вищої освіти ці два відносно самостійні процеси все більше зближуються, інтегруються. Навчальний процес починає набувати рис наукового пошуку: на зміну репродуктивній діяльності викладача і студента приходять частково-пошукова і власне дослідницька. Дослідницька ж діяльність студентів наближається до потреб практики, виконує функцію професійної підготовки.

Такий підхід до професійної підготовки зумовлений специфікою діяльності вчителя в сучасній школі. Необхідність у дослідницькій спрямованості професійної підготовки майбутнього вчителя обумовлена низкою обставин:

- 1) орієнтацією сучасної парадигми освіти на функціонування в ній педагога нового типу, здатного до нестандартних рішень;
- 2) необхідністю забезпечення адаптації освітнього процесу до запитів і потреб особистості того, хто навчається, можливостей її саморозкриття;
- 3) вимогою постійного пошуку нетрадиційних форм організації та технологій навчання і виховання, що відповідають різним типам навчальних закладів та ін.

Доводиться констатувати, що не всі випускники педагогічного ЗВО готові вирішувати сучасні педагогічні завдання, що вимагають від учителя наукового підходу до їх вирішення. Компетентний учитель сьогодні – це вчитель креативний, уміє не тільки сам мислити нестандартно, але й розвиває цю якість у своїх учнів. Тим більше, що сучасна школа постійно в пошуку нових шляхів організації педагогічного процесу, тому необхідно збільшити дослідницьку складову в процесі професійної підготовки майбутніх учителів.

Науково-дослідна робота студентів є одним з найважливіших засобів підвищення якості підготовки та виховання фахівців, здатних вирішувати завдання сучасної загальноосвітньої школи та ЗВО, передбачати перспективи їх розвитку. Ці якості майбутній фахівець може набути лише за умови органічного поєднання навчання з науково-дослідницькою діяльністю. Наукова робота є не доповненням до навчального процесу, а його обов'язковою складовою, оскільки розвиток наукових досліджень змінює не тільки вимоги до рівня знань студентів, а й сам процес навчання і його структуру у вищій школі, підвищуючи ступінь підготовленості майбутніх фахівців, їхній творчий, практичний кругозір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема організації науково-дослідницької діяльності студентів і формування готовності до неї знайшла відображення в науковій літературі. Ученими розглянуті різні аспекти цієї проблеми: психолого-педагогічні чинники успішності науково-дослідної роботи студентів (Л. Ф. Авдєєва); формування дослідницьких умінь студентів (С. П. Арсенова, Є. І. Барчук); розроблення системи залучення студентів до пошукової діяльності в процесі аудиторної й позааудиторної роботи (В. Н. Намазов, Л. М. Скворцов); моделювання дослідницької діяльності студентів (В. Горова, Т. Г. Пронюшкін, С. І. Тарасова) й ін. Аналіз літератури дозволив сформулювати основні завдання цього виду діяльності і визначити його змістові характеристики.

Основними завданнями дослідницької діяльності студентів є:

- 1) надання допомоги студентам в оволодінні професією вчителя;
- 2) розвиток творчого мислення та ініціативи у вирішенні практичних завдань;
- 3) розвиток схильності до дослідницької діяльності і формування дослідницьких навичок;
- 4) розширення теоретичного кругозору і наукової ерудиції;
- 5) оволодіння методами наукового пізнання;
- 6) формування навичок роботи з науковою літературою та ін.

Поняття «дослідницька діяльність студентів» охоплює два взаємозалежні елементи:

- навчання студентів елементів дослідницької праці, прищеплення їм навичок цієї праці;

- наукові дослідження, що проводяться під керівництвом викладачів. Виходячи з цього, у системі науково-дослідницької діяльності студентів виділяють три напрями:

- 1) науково-дослідницька діяльність, інтегрована в навчальний процес (НДДС);
- 2) науково-дослідницька діяльність, що доповнює навчальний процес (НДДС);
- 3) науково-дослідницька діяльність, паралельна навчальному процесу (НДДС).

До проблем організації науково-дослідної роботи у закладах вищої освіти звертались Н. Дем'яненко, І. Зязюн, А. Алексюк, Г. Кловак, В. Майборода, О. Микитюк, О. Мартиненко та інші науковці. У наукових дослідженнях Н. Пузирьової висвітлено теорії і практики організації науково-дослідної роботи студентів (на матеріалах університетів України XIX ст.), розвиток і становлення наукової роботи у вищих педагогічних закладах України досліджено в монографії О. Микитюк.

Мета статті — звернути увагу на необхідність у дослідницькій спрямованості професійної підготовки майбутнього вчителя, сутність дослідницької діяльності студентів педагогічного вишу з метою підвищення рівня підготовленості майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Навчально-дослідницька діяльність студентів здійснюється у відведений розкладом занять навчальний час за спеціальним завданням в обов'язковому порядку кожним студентом під керівництвом викладача.

Основним її завданням є навчання студентів навичок самостійної, теоретичної та експериментальної роботи, ознайомлення з реальними умовами праці в лабораторії, науковому колективі. У процесі виконання навчальних досліджень майбутні педагоги вчать самостійно проводити експерименти, застосовувати свої знання під час вирішення конкретних проблем на аудиторних заняттях і в процесі виконання циклу самостійних завдань. Участь у навчально-дослідній роботі обов'язкова для кожного студента.

Навчально-дослідницька діяльність організовується спочатку на матеріалі навчальних дисциплін, що вивчаються всіма студентами курсу відповідно до навчального плану; у подальшому – на матеріалі поглибленого вивчення різними групами студентів одного і того ж курсу окремих комплексних проблем (курс за вибором), результати дослідження яких відображаються в роботі, під час виконання випускної кваліфікаційної роботи, що містить підсумки самостійних спостережень студента.

Специфіка науково-дослідницької діяльності полягає в тому, що, займаючись нею, студент постає не в ролі пасивного об'єкта педагогічного впливу — одержувача готової, систематизованої й методично обробленої інформації, а в ролі суб'єкта незалежно від пізнавального процесу. Студент самостійно та під керівництвом викладача веде спостереження за матеріалом, проводить експерименти, опрацьовує наукову літературу. Таким чином, за типом пізнавальної діяльності ця робота є дослідницькою, за функціональним призначенням – має навчальний характер.

Від навчальних досліджень не очікують об'єктивно цінних (нових) наукових результатів: займаючись навчально-дослідною роботою, студент, як правило, «відкриває для себе» те, що фактично вже відомо науці. Лише окремі її результати мають справжній науковий інтерес – публікуються або використовуються у викладанні. Хоч навчально-дослідницька діяльність є формою навчання, здійсненню власне дослідницьких дій обов'язково передують етапи опанування техніки дослідницької роботи.

Необхідними компонентами навчально-дослідницької діяльності є: самостійна робота з літературою, вміння користування бібліографічними покажчиками, каталогами, картотеками.

Студенти повинні вміти виділяти основні положення в досліджуваному матеріалі й коротко формулювати їх, складати текстуальні й вільні конспекти, зіставляти та розрізняти положення в досліджуваних джерелах з поступовим збільшенням їх кількості, реферувати навчальну літературу, критично порівнювати, зіставляти різні погляди.

Основними організаційними формами навчально-наукової діяльності (ННДС) є:

- поглиблене вивчення матеріалу навчальних предметів;
- вивчення додаткового, позапрограмового матеріалу (факультативи, спецкурси, спецсемінари, експедиції, екскурсії та ін.);
- проведення лабораторних і практичних робіт з елементами дослідження;
- переклад наукової та нормативної літератури і реферування наукових статей іноземними мовами;
- підготовка анотацій, доповідей, відгуків, рефератів, есе та ін.;
- виконання курсових і дипломних робіт;
- проектування і виготовлення наочних посібників, лабораторних установок, навчальних програм й ін.;
- розв'язання нестандартних завдань підвищеної складності;
- винахідницька і раціоналізаторська діяльність;
- виконання різних творчих завдань: наукове дослідження проблеми, художній твір, технічний твір, педагогічний твір, методологічний твір та ін.;
- складання тез і виступи з повідомленнями і доповідями за темами навчальної програми на навчальних заняттях.

Деякі інші функції має науково-дослідна діяльність (НДС) і науково-дослідна робота студентів (НДРС).

Термін «науково-дослідницька» передбачає не «учнівський» рівень досліджень, а об'єктивну суспільну значущість очікуваних і отриманих результатів. У практиці навчальних закладів НДС і НДРС відрізняються від НДС фактично не за якістю підсумків, а за характером відношення до навчального процесу і, відповідно, по контингенту учасників. Як і в НДС, тільки деякі дослідження, виконані в рамках НДС, а саме в рамках НДРС, становлять наукову цінність. Значна частина НДС зводиться до оволодіння студентами спеціальними знаннями і дослідницькими прийомами.

Водночас НДС і НДРС, на відміну від НДС, не є частиною навчального процесу, хоча і чинить на нього позитивний вплив. НДС і НДРС проводяться тільки у вільний від навчальних занять час: студенти працюють над індивідуальними або колективними темами (з кафедральної науково-дослідної тематики або тематикою дослідної лабораторії), беруть участь у роботі студентських наукових гуртків та товариств, виступають з повідомленнями на студентських наукових

конференціях. До участі в НДДС і НДРС студентів залучають на добровільних засадах.

До основних організаційних форм НДДС зараховують:

- роботу наукових гуртків, дослідницьких груп, студентських конструкторських бюро, студентських науково–дослідних лабораторій та інших подібних об'єднань;
- виконання індивідуальних наукових досліджень (дослідження за індивідуальним графіком), прикладних завдань;
- проведення змагальних заходів: конкурсів, оглядів, вікторин, олімпіад та ін.;
- проведення масових науково–технічних заходів: науково–практичних конференцій, семінарів, симпозіумів, круглих столів, дискусій, диспутів, зустрічей та ін.;
- написання тез і наукових статей; участь у віртуальних наукових конференціях в Інтернеті і їх проведення;
- проведення конкурсів грантів;
- отримання патентів;
- виступи з науковими повідомленнями на засіданні гуртка, проблемної групи;
- упродовження результатів досліджень у педагогічну практику; пропаганда НДРС (випуск бюлетенів, газет, оформлення стендів, сторінок на сайтах інституту і факультетів та ін.); подання робіт на конкурси, огляди та ін.

Для організації НДРС використовують і специфічні форми:

- виконання студентами наукових робіт за тематикою НДР ВНЗ на громадських засадах;
- виконання студентами наукових робіт у наукових підрозділах ВНЗ з виплатою заробітної плати;
- наукова робота за договорами і грантами (самостійно або спільно з викладачами вишу);
- участь в експедиціях, пошукових партіях та інших формах експедиційних науково–дослідних робіт тощо.

У процесі виконання всіх видів наукових робіт студентам надається можливість широкого використання матеріальної бази і виробничих площ вишу, переважного права користування фондами наукових бібліотек України, можливістю отримання наукових відряджень до провідних наукових дослідницьких центрів країни й ін.

На завершальному етапі навчання студента в університеті відбувається злиття ННДС і НДДС. Тема дослідження, над якою працював студент, може бути покладена в основу його курсової чи випускної кваліфікаційної роботи (ВКР). У свою чергу, робота (ВКР), виконана в рамках ННДС, під час захисту її на засіданні ДАК може бути оцінена як справжнє наукове дослідження.

Таким чином, незважаючи на певні відмінності у формах організації, у співвіднесенні з навчальним планом і в ряді конкретних завдань, науково–дослідна та навчально–дослідницька робота студентів слугують одній загальній меті – формуванню компетентного, творчого спеціаліста, здатного оперативно вирішувати професійні завдання, що виникають перед ним.

Необхідно відзначити, що самі по собі дослідницькі вміння не виникають, необхідна спеціальна робота щодо їх формування. Процес формування готовності до дослідницької діяльності повинен містити такі компоненти: діагностичний, мотиваційний, змістовий, процесуальний (технологічний) і рефлексивно–оцінювальний (В. І. Горова, С. І. Тарасова).

Діагностичний компонент передбачає вивчення наявного рівня розвитку вмінь і здібностей студента, необхідних для його залучення до дослідницької діяльності у виші. Перелік таких умінь досить значний:

- проектно–дослідні (ставити проблему, описувати, систематизувати наукові факти; планувати, формулювати гіпотези; складати бібліографію і т. д.);
- конструктивно–дослідні (передбачати труднощі, визначати найбільш раціональні види діяльності, знаходити необхідні й найбільш ефективні методи дослідження та ін.);
- дослідницько–організаційні (проводити спостереження, експеримент; здійснювати взаємний контроль, проводити обмін науковою інформацією; створювати колектив однодумців й ін.);
- комунікативно–дослідні (встановлювати контакт; сприймати і враховувати критику; запобігати конфліктам та ін.);
- власне – дослідні (формулювати пізнавальну задачу; аналізувати конкретні явища; порівнювати явища; вміння переносити раніше засвоєні знання на аналіз нових фактів та ін.).

Від ступеня сформованості цих умінь залежить успішність адаптації студентів до навчання в

цілому, готовність виконувати ті чи інші види дослідницьких завдань у процесі навчальної діяльності.

Проявом мотиваційної готовності майбутнього педагога до дослідницької діяльності є професійна спрямованість особистості: позитивне ставлення до дослідницької педагогічної діяльності, система мотивів дослідницького пошуку, інтерес до дослідницької педагогічної діяльності і схильність займатися нею.

Крім бажання займатися дослідницькою діяльністю, студент повинен володіти системою знань про її засади. Учені виділяють філософсько-методологічну, соціально-педагогічну, психологічну та організаційно-методичну складові змістового компонента дослідної діяльності [3]. До основних знань належать: знання філософії сучасної освіти, уявлення про основні поняття педагогічної науки, знання різних підходів до розгляду педагогічних явищ і побудови педагогічних процесів (діалектичний, системний, синергетичний та ін.). Знання про структуру та зміст дослідно-педагогічної діяльності, про структуру особистості, знання психологічних закономірностей навчання і виховання та ін.

Процесуальний (технологічний) компонент дослідницької діяльності, на наш погляд, потрібно розглядати з двох сторін. Перша – стосується виконання завдань дослідницького характеру в процесі навчання та в позааудиторний час.

Друга сторона може бути визначена як науковий супровід дослідницької діяльності студентів у вигляді поетапного управління цією діяльністю. Умовно ці етапи можна визначити як адаптаційний, формувальний та власне дослідницький (творчий). Перший етап збігається з періодом адаптації студента до умов вишу: відвідування вступних спецкурсів, присвячених основам навчальної та дослідницької діяльності у ВНЗ, занурення у творчу атмосферу навчання у ВНЗ, ознайомлення з науковими розробками викладачів і т. д. На іншому етапі відбувається поетапне ускладнення завдань дослідницького характеру, залучення студента до розроблення фундаментальних і прикладних досліджень, що здійснюється на кафедрах та лабораторіях ВНЗ. Третій етап остаточно визначає у студентів інтерес до наукової сфери, вміння самостійно виконувати наукові дослідження.

В умовах переходу вищої освіти до багаторівневої системи підготовки фахівців А. Л. Денисова [3, с. 79–80], розглядає такі етапи формування готовності до дослідницької діяльності.

На першому етапі (підготовка бакалаврів) необхідно створити студентські науково-дослідні лабораторії, що здійснюють зв'язок наукових досліджень з науковою роботою та виявляють талановиту молодь. У процесі навчання для отримання ступеня бакалавра потрібно залучати студентів до таких видів науково-дослідницької діяльності:

1. Виконання наукових робіт на кафедрах, у наукових гуртках.
2. Виконання лабораторних робіт дослідницької спрямованості.
3. Використання комп'ютерів для створення:
 - а) інформаційно-логічних моделей об'єктів наукового дослідження;
 - б) бази даних про пріоритетні напрями розвитку університетської науки;
 - в) бази знань з проблем наукового дослідження.
4. Участь у колективних наукових дослідженнях.
5. Участь у науково-практичних та методичних семінарах з проблем наукового дослідження.
6. Виступ у відкритій пресі з результатами наукових досліджень.
7. Участь у конкурсах науково-дослідних робіт студентів.

Другий ступінь вищої освіти передбачає підготовку магістрів. Це диктує необхідність створення наукових лабораторій з дослідження і вирішення галузевих завдань, що визначаються за науковими напрямами спільно із замовником і випусковою кафедрою. Для цієї категорії студентів можуть бути запропоновані такі види науково-дослідницької роботи:

1. Створення банку проблем і завдань галузевого характеру.
2. Участь у госпдоговірних і держбюджетних наукових дослідженнях.
3. Участь у науково-практичних, теоретичних і методологічних семінарах.
4. Виступ з доповідями та повідомленнями з проблем наукового дослідження на конференціях.
5. Виступ у відкритій пресі з результатами наукових досліджень.
6. Створення банку інформаційного забезпечення для проведення наукових досліджень студентами, що навчаються за ступенем «бакалавр».
7. Розроблення нових інформаційних технологій, систем і засобів комунікацій, формування

банків даних, що дозволяють вести спілкування на міжнародному рівні.

8. Участь в розробленні комплексних науково-дослідних програм.

Рефлексивно-оцінювальний компонент передбачає системну підсумкову діагностику готовності випускника до дослідницької роботи у сфері професійної діяльності.

Такий підхід є досить продуктивним і відповідає новим вимогам до підготовки компетентного фахівця, відповідним міжнародним стандартам якості. Якою б не була модель формування готовності до дослідницької діяльності, наукового супроводу цієї діяльності, вона повинна відповідати певним вимогам, вираженим у принципах і умовах її організації.

Провідними принципами наукового супроводу є: поступове підвищення складності дослідницьких завдань; свобода вибору сфери наукових інтересів; створення атмосфери підтримки, стимулювання наукової діяльності; взаємозв'язок науки і практики; індивідуальний підхід й ін.

До умов, що визначають успішність і ефективність дослідницької діяльності, належать такі:

- актуальність, наукова і практична значущість тематики наукових досліджень;
- наявність у ЗВО авторитетних наукових колективів, наукових шкіл і їхніх провідних учених – лідерів у певних галузях знань;
- широта та інтенсивність наукових зв'язків різного характеру;
- рівень матеріально-технічного і фінансового забезпечення;
- залучення до науково-дослідної діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу [4, с. 11].

Висновки. Таким чином, дослідницька діяльність студентів у виші, з одного боку, тісно пов'язана з навчальним процесом, студентська наука і навчальний процес взаємодоповнюють один одного; з іншого, — органічно входить у систему університетської науки, здійснює певний внесок у її розвиток. Необхідно на кожному рівні навчання розвивати у студентів творче мислення, дослідницькі вміння, без яких важко як продовжувати освіту, так і реалізовуватися на ринку праці. У зв'язку із цим сучасний фахівець повинен володіти не тільки необхідною сумою фундаментальних і спеціальних знань, а й певними навичками творчого вирішення практичних завдань, постійно підвищувати свою кваліфікацію, швидко адаптуватися до мінливих умов. Усі ці якості необхідно формувати у ЗВО шляхом активної участі студентів у науково-дослідній роботі, яка на сучасному етапі набуває дедалі більшого значення і перетворюється на один з основних компонентів професійної підготовки майбутнього фахівця.

Таким чином, процес підготовки майбутніх фахівців до наукової роботи буде результативним, якщо студенти будуть залучені до різноманітних форм науково-дослідницької діяльності. Протягом навчання необхідно системно і цілеспрямовано здійснювати підготовку майбутніх фахівців до наукової діяльності, створювати творчі групи з урахуванням наукових інтересів; забезпечувати науково-дослідну базу; озброювати їх методикою наукової роботи; створювати ситуації успіху при впровадженні в практику наукових результатів; заохочувати творчу самостійність дослідників під час вирішення практичних проблем.

На основі всього вищевикладеного можна зробити висновок про те, що науково-дослідницька діяльність – це складний компонент навчальної роботи, що містить сукупність мотиваційної сфери студента, забезпечення якої бере на себе педагог, методів і форм наукового пізнання, необхідних для повноцінного дослідного процесу.

Для цього в навчальному закладі повинно бути створене освітнє середовище, спрямоване на розвиток пізнавального інтересу і самостійності студентів. Виявлено можливості проблемного навчання у формуванні готовності студентів до науково-дослідницької діяльності:

- орієнтація на потенційні можливості особистості;
- усвідомлення студентами цінності й сенсу науково-дослідницької діяльності;
- перетворення студента на суб'єкта дослідницької діяльності в процесі пошуку шляхів вирішення проблемних ситуацій.

Рекомендації щодо організації науково-дослідницької діяльності студентів:

- організація суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачем і студентами.

Уся діяльність з організації наукової роботи студентів повинна мати системний характер і вирішуватися на основі системного підходу.

Кінцевим результатом навчально-дослідницької та науково-дослідної діяльності в освітній установі є, звичайно ж, формування особистісних якостей студента, його мотивації, рефлексії та самооцінки.

Список використаних джерел та літератури

1. Потемкин М. Н. Сопричастность к научным исследованиям – личностный приоритет подготовки специалистов высшего педагогического образования / М. Н. Потемкин // Актуальные проблемы научно-исследовательской работы в средней и высшей школе : сб. матер. науч.-практ. конф., 15 – 17 апр. 2002 г. – Мурманск : Мурман. гос.пед.ин-т, 2002. – С. 11 – 14.
2. Компетентностный подход в педагогическом образовании : коллективная монография / под ред. проф. В. А. Козырева, Н. Ф. Радионовой и проф. А. П. Тряпицыной. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2005. – 392 с.
3. Горвая В. И. Подготовка учителя к исследовательской педагогической деятельности / В. И. Горвая, С. И. Тарасова. – М. : Илекса, Ставрополь: Ставропольсервисшкола, 2002. – 127 с.
4. Богословский В. И. Научное сопровождение образовательного процесса в педагогическом университете: методологические характеристики : монография / В. И. Богословский. – СПб. : Изд-во РГПУ, 2000. – 142 с.
5. Пехота О. М. Основи педагогічних досліджень: від студента до наукової школи : навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, І. П. Єрмакова. – Миколаїв : Ліон, 2012. – 340 с.
6. Яновський А. О. Зміст пошуково-дослідної діяльності / А. О. Яновський // Наукові записки : збірник наукових праць. – Випуск 83. – Серія : Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВКДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – С. 234.

Людмила Григорьевна Федорова,
методист отдела научной работы
и международных связей
Глуховского национального педагогического
университета имени Александра Довженко,
e-mail: nauka_gnpu@meta.ua

Анна Игоревна Харитоненко,
студентка факультета естественного
и физико-математического образования
Глуховского национального педагогического
университета имени Александра Довженко,
e-mail: nauka_gnpu@meta.ua

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ РАБОТА СТУДЕНТОВ КАК ОДНО ИЗ ВАЖНЕЙШИХ СРЕДСТВ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ И ВОСПИТАНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ

В статье раскрывается сущность исследовательской деятельности студентов педагогического вуза, ее основные задачи и направления; определяются формы и условия организации учебно-исследовательской (УИДС), научно-исследовательской деятельности (НИДС) и научно-исследовательской работы студентов (НИРС).

Ключевые слова: компетентный учитель, научно-исследовательская деятельность студентов, подготовка к исследовательской деятельности, формы и условия организации исследовательской деятельности в вузе.

Lyudmyla Fedorova,
Specialist at the Department of Research
and International Relations of Oleksandr Dovzhenko
Hlukhiv National Pedagogical University,
e-mail: nauka_gnpu@meta.ua

Anna Kharytonenko,
Student, group 31
Natural sciences education department
of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv
National Pedagogical University,
e-mail: nauka_gnpu@meta.ua

STUDENTS RESEARCH WORK AS ONE OF THE MOST IMPORTANT MEANS OF IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION AND TRAINING OF SPECIALISTS AT PEDAGOGICAL UNIVERSITIES

The essence of students' research activity at higher pedagogical institutions is revealed in the article; its main objectives and directions are singled out; forms and conditions of organizing the educational and research activity (ERA), scientific and research activity (SRA) and the students' research work (SRW) are defined in the article

Introduction. *These tasks solving is carried out in the educational process of universities and in the organization of students research activities. The educational process is acquiring the features of scientific research: the reproductive activity of the teacher and the student is being changed by partially search and, in fact, research work. Students research activity approximates the practice requirements, it performs the vocational training function.*

Students research work is one of the most important means of improving the quality of specialists training and education, enables them to solve the problems of the modern comprehensive school and university, to predict the prospects for their development. The future specialist can acquire these qualities in an organic combination of research and search activities. Scientific work is not an addition to the educational process, but its obligatory component, as the development of scientific research changes not only requirements to the level of knowledge of students, but also the process of learning and its structure at higher educational establishments, increasing the degree of preparedness of future professionals, their creative and practical outlook.

Methods. *The problem of students research activities organizing as well as forming readiness for it was reflected in the scientific literature. The analysis of literature allowed us to formulate the main tasks of this type of activity and determine its meaningful characteristics.*

The main tasks of the students' research activities are:

- 1) to assist students in mastering teacher profession;*
- 2) to develop creative thinking and initiative in solving practical problems;*
- 3) to develop inclination to research activity and research skills formation;*
- 4) to expand theoretical outlook and scientific erudition;*
- 5) to master the methods of scientific knowledge;*
- 6) to form the skills of working with scientific literature, etc.*

The term «students research activity» includes two interrelated elements:

- teaching students the elements of research work, inculcating in them the skills of this kind of work;*
- scientific researches conducted under the guidance of teachers.*

N. Demianenko, I. Zyazyun, A. Alexyuk, G. Klovak, V. Meyborod, O. Mykytyuk, O. Martynenko and other scientists referred to the problems of research work organization at higher educational establishments. Scientific researches done by N. Puzyryov are devoted to the theory and practice of students research work organization (on the materials of universities of Ukraine of the nineteenth century). Monographic research done by O. Mykytyuk is devoted to the development and formation of scientific work at higher educational establishments of Ukraine.

Originality. *To pay attention to the necessity of research purposefulness in future teacher's training, the essence of students research activity at the pedagogical higher school that increases the degree of preparedness of future specialists.*

Results. *Teaching and research activity of students is carried out in accordance with the timetable, the special task being obligatory for each student as well as the supervising of a teacher.*

Its main task is to provide students with the skills of independent, theoretical, and experimental work, to train them in the real working conditions with the scientists in the laboratory. In the process of studying, future teachers learn how to conduct experiments, to apply their knowledge while solving specific problems at classes and in the process of a cycle of self-study tasks solving. Participation in research work is obligatory for each student.

At first educational research activity is organized on the material of educational disciplines studied by all the students of this group in accordance with the curriculum; then it is carried out on the basis of the advanced study of the same course of individual complex problems (elective course) by various groups of students, the results of which are reflected in the work. The further work is related to the course of the final qualifying work, containing the results of independent students observations.

The main organizational forms of scientific and research work include:

- the work of scientific study groups, research groups, students design bureaus, students research laboratories and other similar associations;*
- individual research (research according to an individual schedule); applied tasks;*
- conducting competitive events, i. e. contests, reviews, quizzes, competitions, etc;*

- conducting mass scientific and technical events: scientific and practical conferences, seminars, symposiums, round tables, discussions, disputes, meetings, etc.;
- writing abstracts and scientific articles; participation in virtual scientific conferences on the Internet and their conducting;
- conducting grant competitions;
- patents obtaining;
- speeches on scientific topics at the meeting of the study group;
- implementation of research results in pedagogical practice (newsletters and newspapers issuing, registration of stands, pages on the sites of the institute and faculties, etc.); providing works for contests, reviews, etc.

The main principles of scientific support are: gradual increase in the complexity of research tasks; the freedom to choose the sphere of scientific interests; the creation of an atmosphere of support, stimulation of scientific activity; science and practice interrelationship; the individual approach, etc.

The conditions which determine the success and effectiveness of research activities can be as follows:

- Actuality, scientific and practical significance of the subjects of the scientific research;
- Reputable scientific groups, scientific schools and their leading scholars which are leaders in certain areas of knowledge being present at the university;
- Broadmindedness and intensity of scientific relations of different character;
- The level of material and technical and financial support;
- All the participants of the educational process being involved in the research activities [4, p. 11].

Conclusion. Thus, the research activity of students at the university, on the one hand, is closely connected with the educational process, students scientific activity and the educational process complement one another; on the other hand the above mentioned activity organically enters the system of higher education, greatly contributing to its development.

On the basis of the foregoing, one can conclude that research and development activity makes up a complex component of educational work, which includes the totality of the student's motivational sphere, the assurance of which assumes the teacher, methods and forms of scientific knowledge necessary for a fully fledged research process.

To do this, an educational environment aimed at developing cognitive interest and students autonomy should be created at an educational institution. The possibilities of problem education in the formation of readiness of students for research activity are revealed:

The ultimate result of teaching and research activities at an educational institution is the formation of the student's personal qualities, his/her motivation, reflection and self-esteem.

Key words: competent teacher, students' scientific and research activity, training for research activity, forms and conditions of research activity organizing at the higher education institution

References

1. Potyomkin, M.N. Belonging to Scientific Researches – A Personal Priority of Higher Pedagogical Education Specialists' Training [Text] / M. N. Potyomkin // Topical Problems of Research Work at High and Higher School : Pro-ceedings of Scientific-and-Practical Conference, April, 15-17, 2002. – Murmansk : Murmansk State Pedagogical Unoversity, 2002. – P. 11-14.
2. Competence Approach in Pedagogical Education: Multi-Author Monograph / Ed. by Prof. V. A. Kozyrev, N. F. Radionova, Prof. A. P. Tryapitsyna [Text]. – SPb. : Publishing House of RSPU n.a. A. I. Herzen, 2005. – 392 p.
3. Gorovaya, V. I. Teachers' Training to Research Pedagogical Activity [Text] / V. I. Gorovaya, S. I. Tarasova. – M.: Ileksa, Stavropol : Stavropol Service School, 2002. – 127 p.
4. Bogoslovsky, V. I. Scientific Accompaniment of Educational Process at Pedagogical University : Methodological Characteristics : Monograph [Text] / V. I. Bogoslovsky. – SPb. : RSPU Publishing House, 2000. – 142 p.
5. Pyekhota O. M. Osnovy pedahohichnykh doslidzhen': vid studenta do naukovoyi shkoly: navchal'no-metodychnyy posibnyk / O. M. Pyekhota, I. P. Yermakova. – Mykolayiv : Ilion, 2012. – 340 s.
6. Yanovs'kyy A. O. Zmist poshukovo-doslidnoyi diyal'nosti. Zbirnyk naukovykh prats': Naukovi zapysky. – Vypusk 83. – Seriya : Pedahohichni nauky. – Kirovohrad : RVVKDPU im. V. Vynnychenka, 2009. – S.234.

Отримано редакцією 28.08.2017 р.